

315
FEBRER
2025

DECÀLEG PER A UNA NARRATIVA ALTERNATIVA SOBRE LES MIGRACIONS

Blanca Garcés, investigadora sènior, CIDOB

Com parlar d'immigració en un context de creixent polarització? Què dir per evitar que els postulats de l'extrema dreta s'apropiïn del discurs? Com anar més enllà dels arguments purament reactius? Com explicar la complexitat sense perdre's pel camí?

A manera de decàleg, a partir de deu afirmacions, aquesta Nota Internacional aborda totes aquestes qüestions. No ofereix receptes, però sí recull reflexions, assenyala dilemes i apunta a possibles alternatives. Tot això amb l'objectiu de pensar conjuntament una qüestió tan fonamental –per a tots i per a les nostres democràcies– com la forma en que volem seguir parlant sobre immigració.

Tothom parla sobre la importància de les narratives, que no només determinen com anomenem el món sinó també com hi responem. Per una banda, hi ha els grups no hegemònics, que desafien les narratives dominants com a punt de partida per construir un món alternatiu. Per exemple, els moviments feministes o postcolonials intenten substituir els postulats androcèntrics o les ontologies del Nord Global per altres formes de saber. Per l'altra banda, hi ha els governs i altres actors influents, que busquen en les narratives una forma de justificar les seves accions i, així, consolidar el seu poder.

En l'àmbit de les migracions, aquesta deriva cap al món del relat és paral·lela a una altra tendència: mentre uns parlen molt, altres ho fan molt poc. No hi ha dubte que els partits d'extrema dreta s'han apropiat del tema de la immigració. Els seus missatges són simples, però in-

sistents, estan per tot arreu, a les xarxes socials i també als mitjans de comunicació. D'extremes dretes n'hi ha moltes, dins d'Europa i en cada país. Però si en alguna cosa estan d'acord totes elles és en la seva narrativa antiimmigració. Aquest és el punt que les uneix i, segons **Cas Mudde**, la seva principal palanca per a l'èxit.

Mentre l'extrema dreta domina la conversa, arrossegant els partits de centre i de la dreta tradicional, la resta tendeix a quedar en silenci. La immigració ha estat històricament una qüestió incòmoda. Ja ho deia **Gary Freeman** a finals de la dècada de 1970: acceptar diferències de tracte i de drets, així com episodis de conflicte racial, és contrari a la pròpia essència de les democràcies liberals. En aquell moment, el silenci s'amagava sota grans consensos. Però quan aquests consensos han saltat pels aires, aquest mateix silenci s'ha tornat eixordador. És un silenci fet del no dit, de respostes reactives o d'eslògans buits.

Al final, la sensació és de desorientació i, si en alguna cosa hi ha consens, és en la necessitat d'inventar noves paraules per a un món nou. Com parlar d'immigració sense acabar assumint postulats de l'extrema dreta? En un món polaritzat, on només s'entén la confrontació, com abordar la complexitat i no perdre's pel camí? Què dir perquè no s'acabi reproduint un discurs negatiu i sovint desesperançador sobre un món que sembla moure's per inèrcia, empès per unes forces molt més poderoses que els propis estats? Com oferir dades i intentar contextualitzar sense deshumanitzar les vides dels que hi ha darrere?

Aquesta *Nota Internacional* pretén abordar totes aquestes qüestions. El que la fa necessària és aquesta sensació de desconcert generalitzat. El que la fa possible són tres anys d'investigació i intensos debats en el marc del **BRIDGES** (2021-2024), un projecte finançat per la Comissió Europea i que ha agrupat 13 institucions (10 acadèmiques) de vuit països europeus. BRIDGES tenia

Totes les publicacions expressen les opinions dels/de les seus/ves autors/es i no reflecteixen necessàriament els punts de vista del CIDOB o dels seus finançadors.

* Aquesta publicació ha rebut finançament de la Unió Europea del programa d'innovació i recerca Horitzó 2020 en el marc de l'acord de subvenció núm. 101004564. El seu contingut és responsabilitat exclusiva de l'autora i no reflecteix necessàriament les opinions de la Unió Europea. La Comissió Europea i l'Agència Europea de Recerca no es fan responsables de l'ús que es pugui fer de la informació continguda en la mateixa.

com a objectiu entendre per què certes narratives acaben sent més convincents que altres. En particular, volíem saber fins a quin punt i com l'èxit d'una narrativa depèn de què i com es diu, per qui i a qui, on i quan.

Tot i que beu del projecte BRIDGES, aquest text no és un resum dels seus resultats, que ja van ser **publicats** en el seu moment. Tampoc és un decàleg de receptes i, molt menys, de manaments. Això seria una tasca impossible. A partir de deu afirmacions, recull reflexions, identifica limitacions, assenyala dilemes i apunta cap a on podria anar l'alternativa. Són pensaments per compartir, amb la intenció de seguir reflexionant conjuntament sobre una qüestió tan fonamental –per a tots i per a les nostres democràcies– com la forma en què volem seguir parlant de la immigració.

1. El contingut de la narrativa ha de ser coherent amb la realitat

Els relats que convencen són aquells que ressonen d'una manera o altra amb l'experiència pròpia. De res serveix que insistim que l'economia va bé si l'experiència de molts ciutadans és que cada vegada és més difícil arribar

Els relats que convencen són aquells que ressonen d'una manera o altra amb l'experiència pròpia. Però, per ser convincent, primer cal escoltar a aquells a qui parlem.

a final de mes. Tampoc té sentit que repetim que la immigració és sinònim d'oportunitats i riquesa en llocs on la precarietat i l'exclusió s'han convertit en un problema diari. Per ser convincent, primer cal escoltar. Això implica tenir en compte la perspectiva d'aquells a qui parlem, incorporant-los com a actors fonamentals en la discussió.

BRIDGES confirma aquesta necessitat de coherència amb la realitat a partir d'un estudi **coordinat per Trauner i Brekke** sobre les campanyes informatives finançades per la Unió Europea (UE) a Gàmbia i Turquia. El propòsit d'aquestes campanyes és desincentivar la immigració cap a Europa amb tres arguments: primer, als països d'origen també hi ha oportunitats; segon, el viatge és perillós i, tercer, a Europa tot és molt més difícil del que imaginem. Tot i que el finançament d'aquestes campanyes s'ha anat incrementant, l'impacte ha estat limitat, precisament perquè aquests missatges no es corresponen ni amb l'experiència personal dels potencials migrants als països d'origen, ni amb el que els expliquen amics i coneguts que han emigrat a Europa, directament o a través de les xarxes socials. La manca de correspondència i, en última instància, d'escolta, és la causa fonamental del seu fracàs.

En canvi, per què ressonen les narratives dels partits d'extrema dreta? Perquè identifiquen malestars reals que, sovint, no són reconeguts per les altres forces polítiques. Per exemple, apunten a problemes d'accés als serveis públics o parlen als que se senten abandonats per l'Estat. El seu èxit resideix justament en apel·lar a aquesta experiència. Però la correspondència amb la realitat desapareix en el moment en què presenten l'explicació. Davant problemes complexos donen solucions simples. Si el que diuen és cert o no, o si les seves polítiques aconseguen el que es proposen, és el de menys. Tal com assenyala **Krastev i Leonard**, els votants d'extrema dreta –en comparació amb els votants de partits d'esquerres– tendeixen a ser molt més immunes a la discrepància entre propostes i resultats. Per a aquests partits, la qüestió no és buscar la correspondència amb la realitat sinó, sobretot, aparentar-la.

2. Cal parlar d'immigració, tot i que no sempre

Falten explicacions sobre qüestions relacionades amb la immigració. Això té a veure amb aquesta incomoditat i silencis dels quals parlàvem abans. També és conseqüència de la immediatesa dels debats, que apareixen i desapareixen de l'agenda al ritme dels esdeveniments o intervencions per part de determinats actors. El problema és que, sense explicacions, és fàcil acabar confonent les causes. Per exemple, a finals de la dècada de 1970, molts treballadors d'origen migrant en països del nord d'Europa van quedar desocupats. La raó va ser senzilla: eren treballadors d'un sector industrial que s'havia deslocalitzat anys abans arran de la crisi econòmica de 1973. No estaven, doncs, desocupats en tant que immigrants, sinó en tant que treballadors industrials d'una indústria desapareguda.

Però per explicar cal conèixer. En aquest sentit, és important que els actors polítics i socials implicats parlin des del coneixement profund i de llarga durada. No ajuda el fet que, en moltes ocasions, els representants polítics aterrin en aquest àmbit d'un dia per l'altre, amb poc coneixement previ i sense continuïtat posterior. En aquesta qüestió també és important el paper (o el no paper) del món acadèmic. **Com assenyala Hein de Haas** en el seu llibre sobre els mites de la immigració, sorprèn el volum ingent i creixent d'estudis sobre immigració –la majoria finançats amb diners públics– i la manca sistemàtica de transferència de tot aquest coneixement a l'arena política i pública.

Tot i que hem de parlar més d'immigració, no sempre és convenient ni necessari. A partir d'una anàlisi de les

narratives europees, en el marc del projecte BRIDGES, **Barana, Vigneri i Daga** conclouen que les narratives més convincents sovint són les que no parlen d'immigració. Això va quedar clar el 2022, amb l'arribada de milions de refugiats ucraïnesos a la UE. A diferència del 2015, no es va parlar de «crisi migratòria» i sí, en canvi, la seva arribada es va presentar com el resultat d'una guerra que ens afectava a tots. Passant a un altre nivell, de vegades és més fàcil posar-se d'acord quan parlem sobre exclusió social, pobresa infantil o accés a l'habitatge que quan ho fem sobre immigració, ja que el propi terme acaba posant el focus i el problema en els que són percebuts com a Altres.

3. Les narratives tenen també un component emocional

És ben sabut que les narratives inclouen tant arguments causals com elements emocionals i normatius. En aquest sentit, la seva capacitat de convèncer depèn no només de la seva coherència amb experiències i percepcions, sinó també de la seva capacitat d'apel·lar a emocions i sentiments. Cada vegada es parla més del poder de transformació dels relats testimonials o el storytelling. Basant-se en metodologies experimentals i des de la psicologia social, l'estudi de **Pizarro, Igartua i Benet-Martínez**, també en el marc del BRIDGES, confirma aquesta premissa: les històries personals que descriuen situacions de discriminació o adversitat, però també de superació, provoquen identificació i empatia en els oients i, d'aquesta manera, poden acabar canviant actituds i comportaments.

Partint d'aquí, l'organització **PorCausa** va desenvolupar, també per al BRIDGES, una **guia pràctica** dirigida a organitzacions de la societat civil sobre com construir narratives alternatives sobre immigració. PorCausa proposa sortir del marc narratiu dominant i evitar els arguments reactius, deixar d'assumir la distinció gairebé omnipresent entre el Nosaltres i l'Ells i superar els discursos que parlen de les causes de la immigració en abstracte o dels drets humans com a bé suprem. Segons l'organització, aquests discursos ja no funcionen. Des de la seva perspectiva, l'alternativa passa per apel·lar directament a les emocions, a allò que ens uneix, abordant també les pors perquè tothom se senti escoltat i proposant alternatives des d'allò concret i local, que és des d'on cadascú pot assumir la seva responsabilitat.

Tot i que no hi ha dubte que tot això és fonamental, el recurs a les emocions i a les narratives testimonials també té els seus riscos. Primer, una història personal també pot ser malinterpretada. Tal com assenyala **Ca-**

racciolo en el marc del projecte Opportunities, l'anècdota pot ser convertida en norma, instrumentalitzant una experiència individual, que a més en qualsevol moment podria ser revertida per una altra història personal. Segon, les històries personals també poden acabar reforçant certs estereotips, per exemple, assenyalant a uns com a víctimes (acostumen a ser dones), a altres com a herois (normalment homes) i a la resta, en contraposició, com a no mereixedors de la nostra compassió o admiració i, per tant, consideració. Tercer, quedar-se només al nivell de la narrativa testimonial dificulta aquestes explicacions més contextuals que –com dèiem abans– també són fonamentals per entendre on som i per què.

4. El com és tan important com el què

Ningú dubta que la forma del missatge és tan important com el seu contingut. Des de diferents disciplines, la literatura acadèmica ha assenyalat que les narratives més exitoses són aquelles que mantenen certa ambigüïtat per facilitar així l'encaix amb diversos públics, que són capaces de circular en diferents contextos (mitjans de comunicació, xarxes socials, àmbit polític), que

El recurs a les emocions i a les narratives testimonials també té els seus riscos: es pot malinterpretar, reforçar certs estereotips i deixar al marge explicacions contextuals fonamentals.

desenvolupen l'argument a partir d'històries més que amb dades o que són capaces de mantenir certa consistència i repetició en el temps.

Sobre aquesta qüestió i en la mateixa línia, l'estudi de **Maneri**, com a part de BRIDGES, conclou que les estratègies dels partits d'extrema dreta són molt més exitoses que les de la resta de partits polítics justament per la seva capacitat organitzativa i de finançament, per la seva persistència i coherència en el missatge i per la seva rapidesa en saltar sobre determinats esdeveniments o informacions, convertint-los en una finestra d'oportunitat per marcar el debat i transformar les narratives dominants. A l'altre extrem, hi ha els moviments socials i organitzacions de la societat civil, que sovint no tenen els recursos necessaris per mantenir-se en el debat. L'alternativa, tal com assenyalen **Rheindorf i Vollmer** també en el context de BRIDGES, passa per aliar-se amb organitzacions similars o altres actors i, així, assegurar aquesta consistència i persistència de la qual sovint manquen.

Deixant de banda l'evidència acadèmica, el sociòleg i activista pels drets humans William Du Bois assenya-

lava en la seva obra clàssica *Les ànimes del poble negre* (1903)¹, que una manera d'aconseguir la llibertat i igualtat per als afroamericans era «parlar i escriure» per «intentar convèncer els altres». Era fonamental, deia, utilitzar un llenguatge que ambdós grups (blancs i negres) entenguessin, a vegades amb missatges diferenciats però convergents que apel·lessin als diferents patrons de pensament i emoció: simpatia i coherència amb els seus propis principis en el cas dels blancs, lluita i emancipació en el dels negres. En resum, es tractava de persuadir a ambdós, però sense complaure ni manipular, activant l'agència reflexiva, a la cerca d'una identitat política compartida (la de ser estatunidenc) en l'horitzó d'una humanitat única. Gairebé un segle i mig després, aquestes paraules no poden ser més actuals.

5. No tot és desintermediació i desinformació

A la complexitat del fenomen migratori, s'hi suma la complexitat dels processos de desintermediació i desinformació. Ja fa temps que es parla d'una «crisi de credibilitat» dels narradors tradicionals: polítics, mitjans de comunicació i experts, principalment. A això s'hi suma la digitalització de l'espai públic i l'efecte

Les grans absents en les narratives dominants sobre immigració (en el debat públic i polític, però també en els mitjans de comunicació) són les pròpies persones migrades o racialitzades.

disruptiu de les xarxes socials, que han multiplicat la producció de continguts i, en molts casos, conduït a una sobreexposició informativa plena de notícies falses o teories conspiratives. Com assenyalen **Innerarity i Colomina**, el resultat ha sigut doble: d'una banda, la dificultat de discernir entre la veritat i allò que és fals i, de l'altra, l'afebliment de la informació i les narratives compartides, que són la condició imprescindible de tot debat democràtic.

Malgrat aquestes tendències, **Maneri** conclou que les xarxes socials, més que introduir noves narratives, repliquen les narratives generades prèviament als mitjans de comunicació tradicionals. Qui determina doncs l'agenda (de què es parla) són els mitjans de comunicació, que al mateix temps estan determinats per les seves pròpies lògiques de funcionament. La primera és la lògica del *click*, que els obliga a atreure l'atenció, sovint sobredimensionant la controvèrsia i aquells actors (com l'extrema dreta) més polaritzants. La sego-

na lògica té a veure amb el propi funcionament de les redaccions, amb recursos cada cop més escassos i, per tant, cada cop més allunyades del terreny. La tercera, en part conseqüència de l'anterior, és la seva tendència a sobredimensionar la veu dels actors polítics. Tal com mostren **Smellie i Boswell**, també al BRIDGES, a major polarització, major és la seva presència.

Això últim ens porta a concloure que els actors polítics també són altament responsables de com es parla sobre immigració. Durant els **disturbis racials al Regne Unit a l'estiu de 2024**, ningú va dubtar que les xarxes socials havien tingut un paper fonamental. Activistes d'extrema dreta com Tommy Robinson (amb més de 800.000 seguidors a X) havien cridat a la mobilització, assenyalant com a culpables als «invasors que massacren les nostres filles» o l'islam definit com «un problema de salut mental». No obstant això, tal com va assenyalat en el seu moment **Daniel Trilling**, la «gasolina ideològica» dels disturbis provenia també de «fonts més respectables». Eslògans com «**stop the boats**» o propostes de deportar sol·licitants d'asil a Ruanda, totes elles a càrrec de governs conservadors, també van ser responsables de la normalització dels discursos i actituds xenòfobes que van alimentar els disturbis.

6. Els percebuts com a Altres han de formar part del debat

Les grans absents en les narratives dominants sobre immigració (en el debat públic i polític, però també als mitjans de comunicació) són les pròpies persones migrades o racialitzades. Això té un doble efecte: primer, la mirada sobre el fenomen és parcial perquè no inclou totes les parts implicades; segon, independentment de si la narrativa és favorable o contrària a la immigració, acostuma a ser distant o deshumanitzadora, amb la qual cosa poques vegades apel·la a la dimensió humana que hi ha darrere del fenomen migratori.

Incloure les veus de les persones migrades implica anar més enllà de cites descontextualitzades o històries reescrites per part d'un narrador extern. Tal com han assenyalat els projectes **Ithaca** i **Opportunities**, són fonamentals els testimonis en primera persona per deixar constància de la seva experiència, però també per revisar des de la seva perspectiva els relats hegemònics sobre la immigració. Dit d'una altra manera, el que compta no són només les seves històries sinó la seva mirada necessàriament diversa sobre un món que no pot ser més que divers. Això no vol dir que els immigrants siguin els únics que poden parlar sobre immigració. La immigració és un fenomen que ens afecta a tots i, per tant, només es pot repensar conjuntament, reflexionant també col·lectivament quin món volem per al demà.

1. Per a una anàlisi en profunditat, vegeu l'article de **Cachón**.

7. Cal anar més enllà dels que pensen com nosaltres

No es convenç parlant només als que ja pensen com nosaltres. Es convenç dirigint-se a aquells que no estan convençuts però podrien estar-ho. Sent una obvietat, sorprèn el poc que es practica: la majoria de nosaltres parlem per a públics afins. No obstant això, si analitzem l'opinió pública, la majoria de la ciutadania europea té posicions ambivalents, és a dir, la majoria és susceptible de ser convençuda per uns o per altres. Per exemple, les **enquestes** mostren que només el 25% dels ciutadans europeus expressen actituds negatives cap a la immigració. Tal com assenyala **Dennison**, la majoria no veuen com un problema la immigració, sinó la percepció de falta de control, molt directament lligada al clima polític i, sovint, al (mal) funcionament de les polítiques, tant de gestió migratòria com en àrees afectades per les migracions (habitatge, sanitat, educació, per exemple).

Convèncer als *altres*, els que no pensen com nosaltres a priori, implica repensar el llenguatge que utilitzem. Les jergues tecnocràtiques, acadèmiques o activistes acaben sent excloents: serveixen per construir comunitats complaents cap a dins, però incommunicades i, per tant, irrelevantes cap a fora. Convèncer els altres implica també escoltar i dialogar. Com dèiem abans, només entenent des d'on parlen els altres podem arribar a articular una narrativa que ressoni des de la seva experiència i valors i, per tant, pugui ser convincent. Finalment, anar més enllà exigeix també estar presents en diferents mons i amb diferents llenguatges, des de la literatura i l'art a les xarxes socials, la producció audiovisual o els mitjans de comunicació alternatius.

L'escolta i reconeixement de l'altre no només és important per convèncer-lo, també és la condició fonamental perquè el diàleg sigui veritable. Tal com recordaven **Gebauer i Sommer** en el marc del projecte *Opportunities*, el diàleg en societats democràtiques implica el reconeixement per igual de totes les parts i, en conseqüència, la possibilitat d'un resultat incert on puguem convèncer i/o ser convençuts. Amb altres termes, el sociòleg americà **Richard Sennett** afirmava que una «societat civilitzada» és aquella on la gent sent que pot coexistir i tenir un diàleg amb persones que pensen diferent. No hi ha dubte que les bombolles creades per les xarxes socials i els processos de desintermediació, dels quals tots en formem part, ens empenyen justament en la direcció contrària.

8. Ser visible no és sinònim de ser convincent

Les narratives més convincentes no són necessàriament les més visibles. Tot depèn del per a què. Per als mitjans de comunicació i les xarxes socials la visibilitat sí que és important, ja que competeixen entre ells per atreure l'atenció de l'audiència, de la qual a més en depèn el seu model de negoci. També ho és per als partits polítics, especialment en períodes electorals, quan del que es tracta és d'obtenir vots. En canvi, la visibilitat no sempre és bona acompanyant en l'àmbit de les polítiques públiques. Davant d'un determinat problema, les anàlisis pausades, a porta tancada, sense grans debats públics i, per tant, sense massa visibilitat, poden ser molt més eficaces a l'hora d'arribar a consensos i, d'aquesta manera, dissenyar i implementar determinades polítiques públiques.

De fet, és ben sabut que la politització afecta la nostra capacitat de resposta. L'estudi de **Smellie i Boswell** per a BRIDGES ho confirma. Quan un tema es polititza, en el sentit que adquireix centralitat i, al mateix temps, implica posicions cada cop més polaritzades, les narratives tendeixen a allunyar-se cada cop més de la realitat.

La visibilitat no sempre és bona acompanyant en l'àmbit de les polítiques públiques. Davant d'un determinat problema, les anàlisis pausades, a porta tancada, sense grans debats públics ni massa visibilitat, poden ser molt més eficaces a l'hora d'arribar a consensos.

En aquest context, la confrontació entre uns i altres a la recerca d'atenció es converteix en la qüestió central. Si el que es diu és cert o no, o si el que es proposa és capaç o no de transformar la realitat, és el de menys. Així, els debats acaben convertint-se en pur soroll i les polítiques en una simple gesticulació. Per exemple, la política europea de distribució de la responsabilitat de les sol·licituds d'asil (sota el sistema de Dublín, primer, i ara com a part del Pacte Europeu de Migració i Asil) resulta més de lògiques electoralistes en cadascun dels estats membres que de la ferma determinació de fer-la funcionar.

És difícil dir quina seria la recepta per a una narrativa responsable en un context de creixent politització. Sense que hi hagi cap evidència empírica al respecte, m'atreviria a dir que l'alternativa passa per intentar canviar el punt de partida i, si no és possible, per deixar que passi el soroll o mantenir-se en un món paral·lel des del qual teixir aliances i construir consensos que permetin un dia aterrar el debat, a partir d'evidències i d'un diàleg pausat entre els diferents actors implicats. Fins i tot en un context de soroll creixent, a vegades certes polítiques aconsegueixen

seguir el seu curs sense massa atenció. Un exemple d'això són les polítiques de regularització a Espanya: malgrat la creixent centralitat de l'extrema dreta, a finals de 2024 es van flexibilitzar les condicions de regularització sense que hi hagués grans debats ni qüestionaments.

9. Hi ha moments que ho canvien tot

Les narratives no beuen del no-res, s'alimenten de la nostra manera de veure el món i d'explicar-lo. Davant de fets que necessiten ser explicats, les narratives despleguen vells arguments, però també n'introdueixen de nous. De fet, la literatura acadèmica té clar que és en moments de crisi quan la nostra manera de nomenar el món és més susceptible de canviar. Davant de fets que necessiten explicacions urgents, primer apareixen relats contraposats que competeixen entre sí. A mesura que la crisi es va tancant i el tema perd centralitat, el ventall d'explicacions es redueix fins a arribar a nous consensos. Poden ser consensos que segueixen narratives anteriors o, per contra, que representen un canvi de paradigma.

En els últims anys, els debats sorgits arran dels atemptats jihadistes a Europa són un exemple de com operen les narratives en moments de *shock*. A França, els atemptats

Transformar les narratives és important, però de res serveix si, al mateix temps, no es transforma també la realitat.

tats van portar l'Estat a declarar-se en guerra contra el terrorisme, amb noves operacions militars cap a fora i la declaració (i institucionalització a través de noves lleis) de l'estat d'emergència cap a dins. A Espanya, la interpretació i, per tant, la resposta va ser radicalment diferent. Els atemptats a Madrid de 2004 van portar a condemnar la participació del Govern en la guerra de l'Iraq i els de Barcelona de 2017 a una discussió sense fi sobre les competències (i responsabilitats) entre el Govern central i autonòmic. En aquest cas, les narratives no van fer sinó seguir el curs dels debats anteriors. A Alemanya, en canvi, els recents atemptats han portat a un canvi radical de paradigma: ja no es parla de refugiats sinó de la necessitat d'acabar amb la immigració irregular. Tot i que en molts casos els atemptats fossin perpetrats a títol individual per individus amb greus problemes de salut mental, la discussió va acabar anant en una altra direcció.

Si les crisis poden ser moments fundacionals per a noves narratives, aquest primer moment de proliferació d'explicacions és crucial. No participar-hi o arribar-hi tard pot significar perdre l'oportunitat. Una vegada s'ha establert un nou consens, que determina les preguntes de partida, els termes a utilitzar i la definició del

problema (per exemple, fent d'un atemptat individual un problema d'immigració irregular i no de salut mental), la possibilitat de revertir-lo i canviar el focus de la discussió és molt difícil. Això ens porta a una altra conclusió fonamental: per ser convincents, el quan parlem o si romanem en silenci són fonamentals. En moments de *shock*, quan les explicacions són urgents i la nostra percepció de la realitat pot canviar d'un moment a l'altre, no es pot quedar-se al marge.

10. Més enllà de les narratives, cal transformar la realitat

Les narratives semblen haver-se convertit en la gran esperança. Davant d'un món cada cop més complex, travessat per múltiples crisis, on ni la ideologia ni el coneixement expert semblen servir ja de guia, les narratives s'han erigit com la gran alternativa. A més complexitat del món, més necessitat de nomenar-lo. A més dificultat per canviar-lo, més èmfasi en el relat per, almenys, canviar la nostra mirada sobre ell. No obstant això, les narratives no ho són tot ni poden funcionar com a refugi. En l'àmbit de la immigració és clar: la millor manera d'abordar els malestars al voltant de la immigració no és només canviant la nostra mirada sobre ella, sinó sobretot abordant les causes d'aquests malestars amb polítiques públiques.

Dèiem abans que la major part de la ciutadania europea és favorable a la immigració, però que li preocupa la sensació de falta de control. Més enllà de convèncer-la del contrari, la qüestió fonamental seria deixar de fer de la immigració un camp de disputa política constant i posar-se a fer polítiques. Escenificar el control amb narratives i polítiques simbòliques per després perdre's en inacabables discussions que paralitzen qualsevol mesura per regular les migracions i oferir condicions dignes de recepció és la pitjor recepta. El mateix podríem dir amb els serveis públics i l'estat del benestar. Podem realçar els aspectes positius de la immigració, però tampoc hem d'oblidar redimensionar els serveis públics, oferir accés a un habitatge digne per a tots o acompanyar aquells sectors que se senten creixentment oblidats per l'Estat. En poques paraules, i a manera de conclusió, transformar les narratives és important, però de res serveix si, al mateix temps, no es transforma també la realitat.